

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. Why was Rav Yehoshua Leib Diskin so violently opposed to R. Yechiel Michel Pines?
2. Describe Rav Shmuel Salant's attitude to both Rav Yehoshua Leib Diskin and R. Yechiel Michel Pines.
3. Describe the long term effects of the controversy surrounding R. Pines's Bais Medrash upon the Ashkenazic community of Yerushalayim.
4. Describe R. Pines' attitude to the study of Torah.
5. In what ways were R. Pines' suggested programs similar to those of Rav Shamshon Raphael Hirsch?

This and much more will be addressed in the seventh lecture of this series:

"The Secular Enlightenment Comes to Eretz Yisrael".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the lecture and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book were designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it, as well, as a handy reference guide and for quick review.

This lecture is dedicated to the memory and *Li-ilui Nishmos*

Mr. Herbert Hillman חיים יצחק בן יוסף,

Mrs. Audrey Hillman האדא לאה בת זבולן הכהן

Mr. Elie Maimaran אליהו בן חיים

and Mrs. Angele Maimaran מקנין בת יוסף

עליהם השלום of blessed memory.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series XXII Lecture #7

THE SECULAR ENLIGHTENMENT COMES TO ERETZ YISRAEL

I. The Opposition to R. Yechiel Michel Pines

A.

בפרק אותו זמן הובא אל בית רבינו הספר "ילדי רוחי" אשר מ. פ. חיברו עוד בהיותו בחו"ל, הופיעו עדים והעידו שיש בו דברי מינות, רבינו אשר בספרו לא קרא, חיווה את דעתו, כי תלמידו הגדול מרן יוסף חיים זוננפלד יבקר את הספר ואחר כך יגיד את דברו. הגרי"ח זוננפלד ביקר את הספר והעיד לפני רבינו שלדעתו הספר מלא מינות ר"ל, רבינו שמר את הדבר. עמוד אש, ע' קיד, י. שיינברג

During this period, the *Sefer Yaldei Ruchi* by R. Yechiel Michel Pines, which was authored while he still lived in Chutz L'Aretz (outside of Eretz Yisrael), was brought to Rav Yehoshua Leib Diskin, and witnesses came forth and testified that it contained heretical ideas. Rav Diskin, who, himself, did not read the book, expressed his opinion that his distinguished disciple, Rav Yosef Chaim Zonenfeld, should first inspect the book and afterwards give him his opinion. Rav Zonenfeld [followed his instructions,] inspected the book and testified before Rav Diskin that, in his opinion, that book was full of heresy, may Hashem spare us. Rav Diskin accepted his testimony, but did not [find it necessary to] act upon it immediately. **Amud Aish, p. 114, R. Yosef Sheinberg**

B.

ביום הראשון לשבוע זה נאספה אסיפה רבה, ומשפט הפאסקווילען הוגש לפניה. . . . ויכתב כתב להכריז בשוקים ורחובות כי הפאסקווילען לא מטעם הרבנים יצאו. איסור שקאלעס עודנו עומד בתקפו אבל החרמות על מיסדיהם והמחזקים בידם לא מפיהם יצאו, וכל אשר ירהיב עוז לכתוב פאסקווילען ולהדביקם הרי הוא בחרם. הכתב נשלח. . . . להשמש הגדול היושב מחוץ לעיר כי יכריז בכל בתי הכנסיות וברחובות. . . .

"ב"ה. נוסח הכרוז שנמסר מאת הרבנים הג' שליט"א ביום י"ד אייר תר"מ לשמשי בד"צ להכריזו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות:

ידוע מכבר פעה"ק כי הרבנים הגאונים בימים הקדמונים ז"ל אסרו איסור חמור לכלי הדביק כתבי פלסתר פאסקווילין, וחומר האיסור עודנו בתוקפו ובכחו. והנה בימים האלה נמצאו מחבלי כרם ה"צ [השם צ-באות] שהדביקו כתבי פלסתר פאסקווילין, ומבזים בהם כבוד איש יקר ונכבד הרב המפורסם מו"ה מיכל פינס נ"י. ועוד הוסיפו סרה בדברי שקר לאמר כי עשו זאת בידיעת הרבנים ובד"צ. ע"כ מודיעים הרבנים הג' והבד"צ כי שלא בידיעתם נעשתה התועבה הזאת, ומי שעשה זאת יחוש לנפשו. ומי שיראת ד' נגע בלבבו יחוש לנפשו מלהתחבר אל האנשים החטאים עושי הפאסקווילין, כי איסור חמור רובץ על זה. גם מודיעים הרבנים הג' לכל איש ואשה מכוללות האשכנזים היו עוד הפעם את גודל האיסור של לימוד לשונות זרות בכנופיא בבתי לימוד המיוחדים לכך, כי חמור הוא מאד, ושומר נפשו ונפש בניו ירחק מהם. ולהשומעים יונעם ותבא עליהם ברכת טוב. ואנחנו בד"צ דכוללות אשכנזים היו, מודיעים בייחוד כי שלא בידיעתנו נעשו הפאסקווילין הנז' וכאמור לעיל. ובאנו עה"ח יום א' י"ד אייר תר"מ, פעה"ק ירושלים ת"ו.

נאם יעקב יהודא לעווי נאם יעקב במו"ה משה ד"ץ ונאם מרדכי במו"ה ארי' ליב ד"ץ

כל זה נעשה בהתאסף יחד גדולי ורבני וראשי כוללות הפרושים היו בבית הועד הכללי. ואלו הם הנאספים הנכבדים, בקנאם קנאת האמת והצדק: הגאון מו"ה שמואל סלאנט נ"י. הרבנים הגאונים מו"ה משה נחמי' כהניו, מו"ה בנימין [ב"ר שמואל] משטויבץ, מו"ה יהושע בצלאל [קנטרוביץ, ממאלטש], מו"ה יעקב יהודא לעווי, מו"ה יעקב במו"ה משה ממאטעלע, מו"ה מרדכי [במו"ה ארי' ליב מ"ץ מלופעלאוו]. והרבנים הגאונים ממוני הכוללות: מו"ה אברהם אייזנשטיין [נשיא הועד הכללי], מו"ה מאיר [קמייקיץ] מאניקשט [ממונה כוללי ווילנא וזאמוט], מו"ה אליעזר דן בהרלב"ג [ממונה כולל רייסיץ], מו"ה יצחק צבי הלוי [ממונה כולל סובלק], מו"ה יעקב [קריינדלס] ממינסק [ממונה כולל מינסק], מו"ה שמואל מוני [זילברמן, ממונה כולל פינסק-קרליץ], מו"ה אברהם גוטמאן [מראשי כולל אונגריץ], מו"ה דוד גוטמאן [עשיר מעולי הונגריה, ממייסדי פ"ת], מו"ה נתן גרינגארט [עשיר יליד בריסק, כנ"ל], ורבים מיחידי סגולה יקירי ירושלם. עתון החבצלת י"ח אייר תר"מ [שנה 10 גליון 28] עמ' 205 (הובא בעתון "המעין נ:ב ע' פ"ד)

On Sunday of this week, a large gathering assembled regarding the issue of the posters. . . . [It was decided that] a formal written proclamation was to be announced throughout the marketplaces and streets stating the following: 1) The posters were not sanctioned by the *rabbonim*. 2) Although the [original] prohibition regarding the "schools" was still in full force, the *charomim* (bans) upon its founders and supporters, [which was intimated in the posters] were not issued by the *rabbonim*. 3) Anyone who had the audacity to write such a poster is automatically to be considered in *cherem*. The written proclamation was sent to the highest ranking attendant (*shamash*), a person who lived outside the city walls, to be announced by him in all of the synagogues and streets. . . . The following is the text of the proclamation:

"With the help of Hashem. This is the official proclamation which was decided upon by the *Rabbonim HaGaonim*, may they live a good and long life, on the fourteenth day of Iyar, 5640 (April 25, 1880) to be announced by the attendants (*shamashim*) of the *Bais Din Tzedek* (Yerushalayim's official Court of Law) in the synagogues and study halls: It is a well known fact that the *Rabbonim HaGaonim*, here in this holy city, in years past had issued a severe prohibition against plastering libelous posters and this prohibition is still in full force. Behold, in our days there are those that are damaging the vineyard of the L-rd of H-osts and have plastered posters and have humiliated the honor of a distinguished and honorable person, the famous Rav, our Master and Teacher, R. Michel Pines, may his lamp illuminate. They have added to their sins by falsely stating that it was done with the knowledge of the *Rabbonim* and the *Bais Din Tzedek*. Therefore the *Rabbonim HaGaonim* and the *Bais Din Tzedek* are hereby stating that this abomination was not done with their knowledge and anyone who did this should fear for his soul. Anyone to whom the fear of Hashem touches his heart, should fear for his soul and not have anything to do with these criminals, the makers of these posters, for a serious prohibition hovers over this activity. The *Rabbonim HaGaonim* are also hereby informing every man and woman of the Ashkenazic kollels (communities) of the serious prohibition of studying foreign languages as a group in schools that are specifically made for that purpose, for it is an extremely severe prohibition and anyone who carefully guards his own life and the life of his children should distance himself [from violating this prohibition]. Those who will listen to this will live a pleasant life and will receive goodly blessings. We, the *Bais Din Tzedek* of the Ashkenazic kollels (communities) are specifically informing you that these posters were not made through our knowledge, as it was stated above. We are hereby affixing our signatures this fourteenth day of Iyar, 5640, here in the holy city of Yerushalayim: [Rav] Yaakov Yehuda Levi, [Rav] Yaakov ben R. Moshe, *fc{cp"v/gfgm*, Mordechai ben R. Arye Leib, *fc{cp"v/gfgm*."

All of this was done in an assembly where the rabbinic leadership and the leaders of the various kollels of the Perushim were present. The following distinguished members [of the community] participated in this assembly, in their passion for truth and justice: HaGaon Moreinu V'Rabainu R. Shmuel Salant, may his lamp illuminate, and the following Rabbonim Gaonim: R. Moshe Nechemia Kahanov, R. Binyamin [ben R. Shmuel] of Shtoibitz, R. Yehoshua Betzalel [Kantrovitz of Moltch], R. Yaakov Yehuda Levi, R. Yaakov b. R. Moshe of Motela, R. Mordechai [b. Aryeh Leib of Lufelov] and the Rabbonim Gaonim who were appointed over the various kollels (communities): R. Avraham Eizenstein, [President of the Council of Kollels] . . . and many other prestigious members of the Yerushalayim community. **Chavatzet, the 18th of Iyar, 5640, year 10, vol. 28, p. 205**

C.

חששותיו של רבינו הלכו והתאמתו מיום ליום, התמררות היראים גברה. ביום בהיר אחד ומ. פ. פותח בשכונת אבן ישראל, בית תפלה ו"ישיבה", אשר שעריה פתוחים לכל דורש ומבקש. לשואליו הוא מתחסד ומשיב: אקבע פה מקום לתפלה, ועשרה בני תורה יקבלו הקצבה קבועה מדי חדש בחדשו וכו'. הבית נהפך במשך הימים לבית ועד של משכילים וקלי דעת, מקום מקלט למנהלי ומורי בתי ספר וסתם נרדפים, אשר הקדיחו את תבשילם ונפלטו ממחנה היראים, אלה וכיוצא באלה היו מבאי בית הכנסת הזה. מציאותו של בית מדרש זה, אף ששכן בירושלם החדשה, מחוץ לחומת העיר, בישרה רעות לעתיד בתי החינוך המסורתיים בפרט, ולצביון החיים הרוחניים בכלל. ילדים אשר הוריהם היו חלושי הכרה, ביחוד בני דלת העם, נמשכו אחריו, בכדי ליהנות מתמיכתו הכספית, שגדלה והלכה. . . . רבינו חרד את חרדת החינוך, ויחידי יצא לריב את ריבו ולדון דינו, שום גורם עולמי לא עמד בפניו. ורצה רבינו שמלחמת קדש זו לא תהא אחורי התנור והכירים, אלא דוקא גלויה, אשר הד לה ופירסום לה. מה עשה רבינו? נתן צו לקרוא עצרה רבתי, להזעיק את חכמי ירושלם וגדוליה, באחד מבתי הכנסיות אשר בירושלים, לנקוט עמדה כלפי התחדשות זו. שלוחי רבינו יצאו בפקודתו והזמינו את גדולי התורה לאספה זו. בעיצומו של יום האספה, נודע לפתע, כי רבינו בעצמו יופיע אל האספה. . . . היכל בית הכנסת אשר בעיר העתיקה היה מלא מפה אל פה, נראו כאן פני העיר, גדוליה ונכבדיה, גדולי תורה ובעלי תריסין, מסלתה ומשמנה של ירושלם, כינוס של צדיקים. כינוס קודש זה לא נשא עליו אופי של אספה כמוכן הרגיל, לא היו הפעם ויכוחים ודיונים, ואף נאומים לא הושמעו כאן. הנוכחים הקשיבו כמה מלים היוצאים מפי רבינו הגדול ודים. חרדת קדש שרתה באולם בית הכנסת בהופיע רבינו, כשהוא כולו לוהט ופניו משולהבים, עמד על רגליו ובקול ככי קרא ואמר (בערך!) "על דתנו מרחשת סכנה, תורתנו בצרה גדולה, שמעתי כי מ. פ. כונן לו מקום מיוחד לתפלה ולתורה והוא מין, כאשר העידו לפני, והבית הזה תצא ממנו מינות, על כן אסור לבוא אל הבית הזה." שאגת־אמת זו פלחה את האויר. המאור שבה, נקב וירד מעמקים. יהודי ירושלם, ספק אם ראו אי פעם אספה רבת־השראה מעין זו, עליה השתפכה במלוא זהרה דמות דיוקנו של רבינו. לשמע הדברים היוצאים מפי רבינו עמדו כל הנוכחים על רגליהם ובהתלהבות קדש ערכו כתב איסור חמור אשר קיבלוהו בכל תוקף. האספה התפזרה אבל אתה־עמה התפזרו העננים הכבדים, אשר העיבו על שמי החינוך המקורי בעיר הקדש. הכרזת האיסור מטעם רבינו, וביחוד הופעתו הוא עצמו באספה זו פגעה כרעם באיש ההוא וגרוריו והדה עד תפוצות הגולה הגיעה. מ. פ. ניסה להזעיק לעזרתו כמה רבנים בגולה (הוציא לצורך הגנתו קונטרס מיוחד בשם "שמעו הרים ריבי") ולהניע את אמות הספים של מרכזיו אבל לשוא בבוא הידיעה כי רבינו הוא החולש על המערכה, השתמטו אחד אחד מבוא לעזרתו. . . . רבי אלי' מרדכי אייזנשטיין מירושלם, שהיה אז סופר בבית מרן הגאון רבי שמואל סלנט רבה של ירושלם, מספר, שבאותם הימים הציף מבול של מכתבים מרחבי הגולה את בית הרב, בקשר להכרזת האיסור מטעם רבינו. עמוד אש, ע' קטו-קיו, י. שיינברג

The suspicions of Rav Yehoshua Leib Diskin [regarding R. Pines] were increasingly becoming confirmed day by day, as the murmurings of the G-d fearing became stronger. Suddenly, out of the blue, R. Pines opened up a synagogue and a “yeshiva” in the Even Yisrael neighborhood, whose doors were open to any seeker or searcher. To those who asked him, he would kindly explain, “I’m setting up a place of prayer and, in addition, [it will be a place of study where] ten Torah scholars will receive a monthly stipend” [The truth is, however,] that over time, the place became a gathering place for Maskilim and for the frivolous [of the community], a place of refuge for the administration and teachers of the “schools” and for others who were also pursued by the general community for having acted inappropriately in public. These and others like them were the patrons of that synagogue. The very existence of this *Bais Medrash* (Study Hall), even though it was located in the newly settled part of Yerushalayim, outside of the walls, boded ill for the future of spiritual life and especially for the traditional educational institutions. Children whose parents lacked insight, especially the children of the impoverished, were increasingly drawn to him, in order to benefit from his monetary support. . . . Rav Diskin was deeply concerned for the future of Torah education and was the only one who went out to battle for its cause. Nothing in the world stood in his way. Rav Diskin did not want this holy war to be fought clandestinely but rather in the open, in a manner which would reverberate throughout the world. What did R. Diskin do? He ordered a mass meeting and gathered together the Torah scholars and leaders of Yerushalayim in a certain synagogue in Yerushalayim. To increase its effectiveness against this new development, he invited the greatest of the Torah scholars to this assembly. To the surprise of all, on the very day of the assembly, it was announced that Rav Diskin himself, [despite his weakened condition,] would personally appear. . . . The Sanctuary of the synagogue, which was in the Old City, was over crowded and [the throngs were] composed of the most prestigious of the community, its leaders, its most honored and distinguished Torah scholars, and those Talmudic students who were blessed with incisive minds, [truly] the upper crust of Yerushalayim’s Jewry. It was an assembly of *tzaddikim* (saints). This holy assembly was unique in the fact that there were no arguments or discussions, nor were there any speeches. Those that were present heard the few words that came from our great teacher, [Rav Diskin,] and that was sufficient. A holy trembling was felt within the hall of the synagogue with the appearance of Rav Diskin, who was passionately inflamed with his face shining brightly. He stood up on his feet and in a wailing voice said (approximately) the following, **“There is a danger which hovers over our religion! Our Torah is in desperate straits! I have heard that Michel Pines has established a place for prayer and Torah study and he is a heretic, as was testified before me, and this place will [therefore] produce heresy! Consequently, it is forbidden to enter that place!”** The roar of truth split the air. The illumination contained therein pierced deeply. The Jews of Yerushalayim doubt that there was ever such an assembly. The full radiance and an accurate image of the true essence of Rav Diskin was evident there. Upon hearing those words uttered by Rav Diskin, the assembled stood up on their feet and, filled with a holy passion, composed a written text of the strict prohibition, without compromise, which they accepted upon themselves. The assembly dispersed but with it were dispersed the heavy clouds which hovered over the sky of the traditional educational system in the Holy City. The public announcement of the prohibition which was brought about by Rav Diskin and particularly his own participation in the assembly hit [R. Pines] and his associates like a thunderclap and it reverberated throughout the Diaspora. R. Pines attempted to bring to his aid many *rabbonim* of the Diaspora. In fact, to that end he published a special pamphlet entitled, “Listen O Mountains to my Struggle.” All of his efforts to bolster his position were futile, because as soon as they became aware of Rav Diskin’s role in all of this, one by one, they backed off. . . . R. Eliyahu Mordechai Eisenstein, Rav Shmuel Salant’s secretary, reported that they received a veritable flood of letters from the entire Diaspora regarding the ban of Rav Diskin. **Amud Aish, pp. 115-117**

II. R. Shmuel Salant and the *Cherem* Against R. Pines' Bais HaMedrash

A.

(1) "... וכאשר קבלתי ביום אתמול מכתב מידידינו הרב החרוף המפורסם החכם מוהר"ר מיכל פינס נ"י כי נפקת דתא מהחצפא מן קדם הגאון הצדיק מבריסק נ"י . . . הנני מיחד הדבור של חיבה רק לכתר"ה שי', יען אותו ידעתיו בנוער מאז ומקדם, ואת הגאון הצדיק מבריסק יחי' לא ראיתיו מעודי, אף כי את שמו וזכרו לתפארה וצדקתו הטהורה שמעתי הרבה. גם ידעתי כי בל"ס כוונתו לש"ש, ורק הנני דן שבהיותו בודד במועדו ונחבא אל תורתו בשקידתו, אשר ע"כ יכול להיות שהסובבים אותו הלשינו את הרמ"פ שי' לפניו . . . וע"כ הנני מתפלא בראות כתר"ה שי' עמל ואון ולא יתבונן למחות ולפרסם כי לא כן עשו בדין, והבאישו ריחו באף הגאון הצדיק דבריסק נ"י . . .".
מכתב של הרה"ג ר' מרדכי גימפל יפה אב"ד של מרוזינוי כ"ב טבת תרמ"ב כשבועיים לאחר החרם השני נגד ב"מ של רימ"פ להרה"ג שמואל סלנט (המעין מט:ב ע' 27)

"... I just received a letter from our dearest friend, the famed and incisive scholar, *Moreinu HaRav* (our teacher and master) R. Michel Pines, may his lamp illuminate, that a serious decree was issued [against him] by the Gaon and Tzaddik of Brisk, may his lamp illuminate. . . . I am sending this intimate letter only to you, such a distinguished and exalted Torah scholar, may you live, since I know you for so long, since we were young, and I have never seen the Gaon and Tzaddik of Brisk, may he live, even though I have heard so much in regards to his accomplishments and of his sterling reputation for the purity of his righteousness. I also know that he was motivated to act for the sake of Heaven. I believe, however, that since he sits in seclusion, hidden away, in order to dedicate himself totally to the study of Torah, those around him were able to libel R. Pines, may he live. . . . I am therefore amazed that you, such a distinguished and exalted Torah scholar, could see such a terrible crime being committed and didn't understand that you must protest and publicize that these people acted improperly and portrayed [R. Pines] in the worst possible light to the Gaon and Tzaddik of Brisk, may his lamp illuminate. . . ." **Letter from HaRav HaGaon R. Mordechai Gimpel Yaffe, Av Bais Din (Chief Rabbi) of Rozhinoi (Raseiniai), Lithuania, 22nd of Teves 5642 (January 13, 1882), to HaRav HaGaon R. Shmuel Salant, some two weeks after the *ejtgo* against the Bais Medrash of R. Pines was issued. (HaMayan 49:2 p. 27)**

(2) "למה יראה עמל ועול וכעס יביט, ויעצים עיניו מהעול והעושק הנעשה בעיר הקודש ע"י איש אחד מראשי שופטיה, אשר הנהו עטוף כמלאכי השרת וכלי מפצו בידו ככרובים השומרים דרך העיר לבל יתנו לגעת בעץ החיים, ובסיעת מלאכי משחית אשר אתו – לילית וכל כת דילה – יכאיבו כל חלקה טובה, ויביאו ח"ו שואה על יושבי ירושלים עה"ק להתכבד בקלונם, בהתגולל בדם נפש צדיק בריבו, הוא ניהו גיסי הרב יכו' ישר באדם, ציר מחברת מזכרת השר הצדיק ר' משה מונטיפיורי יחי' לאורך ימים, כש"ת יחיאל מיכל פינס שי'. . . ובהגיש המשפט הזה לפני רבנינו גאוני חו"ל ד' ישמרם, בטח לא אוכל לעמוד על דמי הנעשק הזה בחינם, אקרא מלא לכל הרבנים הגאונים ולהשרידים אשר יראת ד' בלבם, לקום לעזרת להציל הנרדף הניתן להצילו בנפש רודפיו, לנדותם כדין המנדה את מי שאינו בר נדוי . . . יתבונן כבוד תורתו כמה רעות תסובב ע"ז לעניי ציון וירושלם, אשר יכוו בגחלת איש הפורע שלו' העיר. . . הלא חמס ושוד בקירות ירושלים מהכת הארורה הזו!" **מכתב מהרה"ג ר"ד פרידמן להרה"ג ר' שמואל סלנט, טבת תרמ"ב (המעין מט:ב ע' 32)**

"How can you witness such a crime, injustice, and provocation being perpetrated and yet close your eyes from this injustice and the violence that is being done in the Holy City by one of the leading judges, a person who is cloaked like a ministering angel and holds a hammer-axe in his hand like the Cherubs who are guarding the city to prevent one from touching the Tree of Life,

together with the destructive angels that are close to him - Lilith and her clique. They are hurting the best [of the community] and will bring, G-d forbid, a *shoah* (disaster - lit. darkness) upon the residents of Yerushalayim, the Holy City, as they exult in their [victims'] humiliation, and wallow in the blood of the innocent, my brother-in-law, *HaRav* . . . the most upright of men, the representative of the Testimonial Fund of the righteous nobleman, R. Moshe Montefiore, may he live a long life, the distinguished Yechiel Michel Pines, may he live. . . . As he brings this case before our *rabbonim*, the Gaonim of *Chutz L'Aretz* (the Diaspora), may Hashem protect them, I trust that [Hashem] will not idly stand by over the blood of this oppressed victim. I fully call upon all of the *rabbonim*, the Gaonim, and the remnants of those who the fear of Hashem is still within their hearts, to rise up and offer their assistance to save this victim. One is allowed to save him at the expense of the lives of those that pursue him, and to put **them** in *cherem*, as is the law regarding those who improperly put another person in *cherem*. . . . Think deeply, O distinguished Torah scholar, about the many ills that will result to the impoverished of Tzion and Yerushalayim, who will be singed by the coals of he who is disrupting the peace of the city. . . . Behold the violence and plunder within the walls of Yerushalayim that is being done by this cursed clique!" **Letter from HaRav HaGaon R. Dovid Friedman, (R. Dovid'l Karliner) to HaRav HaGaon R. Shmuel Salant, Teves 5642 (January 1882)**

B.

(1) " . . . כי כל פרשת העבר לידי"נ הרימ"פ נ"י, הכל נעשה בלעדי – ונגד דעתי. . . . בעה"ר האנשים היוצאים ונכנסים בבית הרב הגאון דבריסק שי' נמצאים בהם אנשי. . . ומחרחרי ריב ומדון, בודים שקרים וכזבים ומחפשי' חטאים על אנשים יקרים ישרי לב. . . הגדתי למעלת הרה"ג דבריסק שי' למען ידע להזהר ולא יטה אוזן לדברי נרגן, אמנם לדאבון לבבי ולב כל יראי ד' היושבים פה, עוד האיש הנ"ל וחבריו כמוהו יוצאים ונכנסים בבית הרה"ג שי', כי לגודל צדקתו של הרב הגאון דבריסק יצ"ו לא יביט עמל בהם, כי זה דרכם לפשוט טלפי טהרה, ומסבת זה נלכד ידי"נ הרימ"פ בשחיתותם, כי ברו עליו שקרים וכזבים יום יום. . . מכתב מהרה"ג שמואל סלנט להרה"ג מג"י י"א שבט תרמ"ב (המעין מט:ב ע' 28)

" . . . Behold, all that has occurred to our dearest friend, Rav Yechiel Michel Pines, may his lamp be illuminated, was done without my [participation] and against my will. . . . Because of our great sins, amongst those who constantly are coming in and out of the house of *HaRav HaGaon* of Brisk, may he live, are those who provoke quarrels and strife, invent lies and fabrications, and search for misdeeds amongst distinguished and morally upright people. . . . I told the eminent *Rav HaGaon* of Brisk, may he live, to be careful and, in particular, not to lend an ear to the words of a certain troublemaker. To the sorrow of my heart and the hearts of all who are G-d fearing who live here, this person and his colleagues are still coming in and out of the house of *HaRav HaGaon*, may he live. Because of the great saintliness of *HaRav HaGaon* of Brisk, he doesn't see any fault in them, for they, [like the swine,] always stick out their [split] hooves, an assumed sign of purity. It is for that reason that our dearest friend, R. Yechiel Michel Pines, got caught up in their web, for they invent lies and fabrications against him daily." **Letter from HaRav HaGaon R. Shmuel Salant to HaRav HaGaon R. Mordechai Gimpel Yaffe, the 11th of Shevat 5642 (January 31, 1882)**

(2) "כבוד ידידי ואלופי הרב הגאון הגדול המפורסם וכו' וכו' מו"ה יוסף זכרי' שטערן נ"י אב"ד דק"ק שאויל: עיניו לנוכח יביטו הכתוב במודפס למעלה, והנני משיבועהו בשם אהבתנו הישנה שלא העלתה חלודה, ובשם כבוד הקב"ה וכבוד תורתו וחבת ארצו ואהבת עמו, כי יכניס כתר"ה ראשו בזה להצילני מיד עושקי הממררים חיי עד בלי די. ובזה הנני אומר שלר', ידידו מאז יחיאל מיכל פינס. " מכתב להרה"ג ר' יוסף זכריה שטערן אב"ד שאויל מימ"פ (המעין מט:ב ע' 28)

“To the honor of my dear friend and mentor, the well known *Rav HaGaon etc. Moreinu HaRav* Yosef Zecharia Stern, may his lamp illuminate, *Av Bais Din* of Shavel. Your eyes clearly see the printed material above. Behold, I am imposing an oath upon you in the name of our old and close friendship that you won't delay in responding (literally don't let it become rusty). Also in the name of the honor of the Holy One, blessed be He, and the honor of his Torah, and for the endearment of His land and the love of His people, [I am imploring] your excellency to become involved in this matter to save me from my oppressors who are making my life exceedingly miserable. With this, I am wishing you peace, your old and close friend, Yechiel Michel Pines.”

Letter to HaRav HaGaon R. Yosef Zecharia Stern, Av Bais Din (Chief Rabbi) of Shavel, Lithuania, from R. Yechiel Michel Pines

3) “הן ידי"נ הרב מוהרימ"פ נ"י הראנו כתבי פלסתר אשר שלחו מפה (אנשי בליעל) עליו לכמה מקומות . . . בראותי את הכתבי פלסתר האלו ואת השקרים האמורים שמה לא נתפעלתי מזה, יען ידוע לנו פה האנשים האלה השולחים בעולתה ידיהם, וזה דרכם לבדות מלבם דברים שלא היו מעולם ולהפיצם בכתבי פלסתר . . . יראי ד' לא ריחקוהו (את רי"מ פינס) רק הבליעל והדומים לו השליכו עליו שקוצים, והם הלשינוהו לפני הרב הגאון הרי"ל דיסקין שי', והוא בתומתו וצדקתו האמין לדבריהם כי הם מראים את עצמם לפניו כיראים, וכבר אמרו חז"ל הזהרו מן הצבועים (סוטה כב:). . . כעשרים וחמש שנה לפני כן הוא הפיץ פשקווילים כנגד הרב הגאון הצדיק ר' ישעיה [ברדקין] זצ"ל בדברים שקרים וכזבים כדרכו, ואחר כמה שנים עשה כזאת להרב הגאון הצדיק המפורסם ר' מאיר אויערבך זצ"ל רב דק"ק קאליש, וכן מנהגו תמיד . . . ” מכתב מהרה"ג ר' שמואל סלנט אייר תרמ"ב שנדפס ב"הצפירה" י"ב סיון, ווארשא שנה 9 גליון 19 (המעין מט:ב ע' 31)

“Behold, my close friend, R. Yechiel Michel Pines, may his lamp illuminate, showed me the defamatory letters which were sent out from here (Yerushalayim) to many locations by certain wicked people. . . . When I saw these defamatory letters and the lies that were stated therein, I was not taken aback at all, as I am intimately familiar with the authors of this injustice. This is their practice, i.e. to invent things that never occurred and to distribute them through defamatory letters. . . . Those who truly fear Hashem did not distance themselves from [R. Yechiel Michel Pines], only this wicked one and those like him, who slung mud at him. It was they who slandered him in front of *HaRav HaGaon* R. Yehoshua Leib Diskin, may he live, and, in his naivete and saintliness believed their words, for they portray themselves as being G-d fearing. Our sages have already warned us (Sotah 22b), to beware of hypocrites. . . . Already twenty five years ago, this person distributed posters against *HaRav HaGaon* R. Yeshaya [Bardaki], of blessed memory, containing lies and fabrications, as is his practice. Afterwards, some years later he did the same thing against the famed tzaddik, *HaRav HaGaon* R. Meir Auerbach, of blessed memory, the *Rav* of the holy community of Kalish. This has been his constant practice. . . .”

Letter from HaRav HaGaon R. Shmuel Salant, Iyar of 5642, which was published in “HaTzafira” (the Dawn), on the 12th of Sivan, 5642 (May 30, 1882)

C.

“ . . . [צריך] למחות על הנבלה הנעשה נגד ידידינו הרה"ח היקר המפורסם מוהר"מ פינס נ"י. . . ידידי נחשב בעיני, גם מאז בטרם שנים עברו, למרא דא"י בעה"ק ירושלים תו"ב, ולו נאה להורות. . . מכתב של הרה"ג ר' מרדכי גימפל יפה אב"ד של מרוזינוי לכהר"ג שמואל סלנט, כ"ה שבט תרמ"ב (המעין מט:ב ע' 27-28)

“[You need to] protest this vile act which was done to our close friend, the distinguished and famed *Rav* and *Chacham* (scholar), R. Yechiel Michel Pines, may his lamp illuminate, . . . For so many years now, in my eyes, you, my close friend, have been considered to be the [ultimate

Torah] authority of Eretz Yisrael in the city of Yerushalayim, may it be rebuilt and reestablished. It is proper for you to [stand up now and] issue a ruling!” **Letter from HaRav HaGaon R. Mordechai Gimpel Yaffe, Av Bais Din (Chief Rabbi) of Rozhinoi (Raseiniai), Lithuania, 25th of Shevat 5642 (February 14, 1882), to HaRav HaGaon R. Shmuel Salant**

III. R. Pines and the Fissures Within the Community of the Perushim in Yerushalayim

A.

בבית מדרשו של פינס נתחדשה שאלת רב ואב"ד למקהלות הפרושים בעירנו . . . התיסדות בית המדרש הזה [והחרם עליו היתה] הסבה לעורר השאלה הזאת מתרדמתה ולהחיש פתרונה. הבצלת כ"ב טבת תרמ"ב [שנה 12 גליון 14] (המעין נ:ב ע' 81)

In the *Bais Medrash* of [R.] Pines the question of [the appointment] of a *Rav* and *Av Bais Din* for the community of the Perushim in our city was raised anew. . . . The founding of this *Bais Medrash* [and the subsequent *cherem* upon it] gave rise to this question from its former state of slumber and put pressure [upon the community] to quickly find a solution. “**Havatzet**”, **22nd of Teves, 5642 (January 13, 1882)**

B.

(1) בשנה ההיא [תרמ"ב], כאשר ראו טובי עדת האשכנזים-פרושים כי הגאון כמוהר"ל זצ"ל חפץ לגזור גזרות ותקנות חדשות שאין הצבור יכול לעמוד בהן, ומחלקות ומריבות יתפרצו עי"ז בעדת האשכנזים, נתאספו יחד מספר רב מנכבדי עדת האשכנזים-פרושים בבית אחד מנכבדי עדתם, ויכתבו ויחתמו לחוק ולא יעבר: כי כל התקנות והסכמות שיתקן ויעשה הגאון כמוהר"ל זצ"ל מבלי הסכמת הגאון כמוהרש"ס והגאון כמוהרמ"נ כהניו(ראש ישיבת עץ חיים), או להיפך, אינן מקובלות על הצבור. ועוד, כי מושב הבד"צ יהי תמיד בבית הועד שבחורבת ר' יהודא החסיד. והסכמה הזאת עשתה בבחינה ידועה את הגאון ר' שמואל סלאנט לרב לעדה האשכנזים. נוספות לספר תבואות הארץ, ירושלים תר"ס, עמ' תק"ב, א"מ לונק (המעין נ:ב ע' 81)

That year, [5642 (1882),] as the leadership of the community of the Ashkenazim-Perushim saw that the *Gaon HaRav* Yehoshua Leib Diskin, of blessed memory, wished to issue new decrees and ordinances, which were too difficult for the community to bear and, [as a result,] quarrels and strife broke out throughout the community of the Ashkenazim, a large number of the distinguished members of the community of the Ashkenazim-Perushim gathered together in one of the homes of one of its eminent members. Thereupon, they wrote up and affixed their signatures to a binding and official document which stated the following: Any ordinance or agreement which the Gaon R. Yehoshua Leib Diskin would make without the agreement of the Gaon R. Shmuel Salant and the Gaon Rav Moshe Nechemia Kahanov [the Rosh Yeshiva of Yeshivas Eitz Chaim,] or the opposite, would not be binding upon the community. In addition, the permanent place for the Bais Din Tzedek shall be in the meeting room of the Hurbah of R. Yehudah HaHasid. This agreement also made the Gaon R. Shmuel Salant, to a large extent, the official Rav of the community of Ashkenazim. **Supplement to the work, “Tevuos HaAretz”, Yerushalayim, 5660 (1900), p. 502, A. M. Luntz**

(2) “לשמירת כבוד התורה וכבוד כוללות הפרושים . . . הסכמנו ברצון גמור ושלם לשום את מקום ישיבת הבד"צ דכוללות הפרושים היו בתוך חצר ר' יהודה החסיד ז"ל, סמוך לביתו של הרב הגאון מו"ה שמואל סלאנט נ"י, והוא ישים עיני השגחתו על הפסקי דינים ועל כל מעשה הבד"צ בכל דבר גדול. וכל דבר תקנה וגזרה ואיסור וכרוז אשר הוא מבלעדי חתימת שני המאורות הגדולים, ה"ה הר"ג הגאון הגדול וכו' מו"ה יהושע ליב דיסקין נ"י והרב הגאון מו"ה שמואל סלאנט נ"י, הננו

מגלים דעתנו עתה כי אינו מקובל עלינו בשום אופן על הצבור. החלטה הנעשית בי"ז טבת תרמ"ב שנתפרסמה ב"הצבי" ה' כסלו תרמ"ז [ירושלים, שנה ב גליון ז. [בהכתב יד המקורי נמצאו שמות החותמים שכלל ביניהם הרמ"ג כהנוב והרב יהושע בצלאל ממאלטש, וכן ראשי הועד הכללי, וחלק מממוני הכוללים - אך נעדרים מביניהם מקורביו המובהקים של המהריל"ד וממוני הכוללים המזוהים עמו (המעין נב: ע' 81)]

"In order to ensure the dignity of the Torah and the dignity of the *kollels* (communities) of the Perushim . . . we hereby fully and willfully agree that the place of the *Bais Din Tzedek* of the Perushim shall be established in the courtyard of the [synagogue of] Rabbi Yehudah Chasid, of blessed memory, next to the home of *HaRav HaGaon Moreinu HaRav R. Shmuel Salant*, may his lamp illuminate, and he shall supervise their rulings and every major initiative of the *Bais Din Tzedek*. We are hereby letting everyone know that we, in the name of the community, will by no means accept any ordinance, decree, prohibition, or public announcement which might be made without the signatures of the two great luminaries, *HaRav HaGaon R. Yehoshua Leib Diskin*, may his lamp illuminate, and *HaRav HaGaon R. Shmuel Salant*." **This is the wording of the decision which was made on the 17th of Teves, 5642 (January 8, 1882) which was publicized in "HaTzvi", the 5th of Kislev, 5646 (Nov. 13, 1886). Among the signers that appeared in the original manuscript was HaRav Moshe Nechemia Kahanov and HaRav Yehoshua Betzalel of Moltch and the leaders of the *Xccf" JcMqungnk o* (Council of the Communities) and some of the officials of the various *Kollels*. Missing from the document, however, are the closest followers of HaRav Diskin and the officials of the *Kollels* that identified with him. (HaMayin #50:2 p. 81)**

C.

עיקרו של הדבר אשר הביאני לבקש לי חבר נאמן וממלא מקום, הלא הוא דאגתי לשלו' עדתי קהל קדש יצ"ו - כי יגורתי פן במלאת ימי תבא חס ושלו' ההנהגה בידי אנשים אשר עם כל גדולתם וחכמתם בתורה לא תמצאנה בהם כדי ספוק אותן המעלות הפרטיות הנחוצות ביתר עז לפרנס הצבור בעיר של בעלי דעות שונות, כעירנו הקדושה ת"ו, למען שמור על שלומה ושלותה. . . [איש אשר רוח בו - שיכול להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד (ספרי במדבר קט)]. . . מכתב מהרה"ג ר' שמואל סלנט, המליץ י"ט סיון תרס"א [פטרבורג, שנה 41 גליון 112] עמ' 3 (הובא ב"המעין" נא:ב ע' 82)

"The primary motivation in my search for a trusted colleague and successor is my concern for the peace of my community, the holy congregation, may Hashem protect them, for I am worried that over the passage of time the reins of leadership will go, G-d forbid, into the hands of men who, despite their greatness and Torah scholarship will not possess those special qualities that are critical to lead a community with its various factions, as our Holy City, may it be rebuilt and reestablished, in order to ensure its peace and tranquility. . . . [as our Sages interpreted the verse (Numbers 27:18), 'A man in whom is spirit,' i.e. who has the ability to deal with the spirit of each and every one of the community. (Sifrei BaMidbar 109) . . ."] **Letter from HaRav HaGaon R. Shmuel Salant, printed in "HaMeilitz", 19th of Sivan 5661 (June 6, 1901)**

IV. Rav Shmuel Salant and the Annulment of R. Diskin's Cherem

A.

" . . . ובאמת היה קשה עלי מאד להתערב בענין הזה נגד דעת ורצון הרה"ג ריל"ד שיחיה, ושערתני בנפשי כי יוגרם עי"ז פירוד לבבות בין הרב הגאון ריל"ד שי' וביני, אשר כבודו יקר מאד בעיני, כי הוא באמת גדול בתורה וכוונתו רצויה לשם שמים, ולדעתי הוא שוגה רק בזה שנותן אוזן קשבת לאנשי מרמה ומחרחרי ריב, ומוחזקים בעיניו לאנשים יראי ד', ותעמוד הקנה; אכן לא יכולתי לעמוד עוד מנגד ולראות דם הרימ"פ נ"י נשפך לארץ, ואמרתי חובתי לקיים לא תעמוד כו'. וכאשר נתועדו

כמה וכמה ת"ח הרשומים, וגם הרב הג' ר' משה נחמיה נ"י שהיה רב בחאסלאוויץ, להודיע שאין בית מיחוש להאיסור לאנשים שלא קבלוהו עליהם, וככל המבואר בהכתבים שנדפסו בחתימת ידי ושאר הרבנים החתומים שמה, ומאז בה כמעט שקעה האש. . . . [הטענה שמאז בואו לירושלים הוא התחבר עם אנשים ריקים] זה שקר שאין לו רגלים, ובאמת מאז בואו לפה התחבר ברוב עניניו לאנשים יראי ד' חכמים ונבונים. . . . והטענה שהוא מפיץ את "ילדי רוחי" בקרב בני הנוער אף זה שקר, ואף שמהות מחברתו נעלם ממני ולא עיינתי בו (יען אשר אין לי ידיעה בצחות לשון הגיון ובדרכי חקירה, אשר לא הורגלתי בזה), מכל מקום ברי לו שהספר לא הופץ בירושלים, והקנאים עמלו חרבה עד שהשיגוהו, ואולי המה לא הבינו את האמור בו, ואנכי גליתי דעתי הישרה כי ישאלו את הרימ"פ נ"י בעצמו מי אשר יקשה לו איזה פרטים. . . . "מכתב מהרה"ג ר' שמואל סלנט אייר תרמ"ב שנדפס ב"הצפירה" י"ב סיון, ווארשא שנה 9 גליון 19 (המעין מט:ב ע' 31)

"The truth is that is very difficult for me to become involved in this matter against the opinion and wishes of *HaRav HaGaon R. Yehoshua Leib Diskin*, may he live, and I made the calculation that it would cause a breach between myself and *HaRav HaGaon R. Yehoshua Leib Diskin*, whose honor is very precious in my eyes, for he is a true giant in Torah and his motivation is only for the sake of Heaven. In my opinion his only mistake was that he lent his ear to men of guile who provoke strife but who are held in his eyes to be G-d fearing. Consequently the things were at a stand still (lit. the measuring rod stood still (see Mikvaos 2:10)). However, there came a point where I could no longer witness the spilling of the blood of R. Pines and I told myself that it was my obligation to fulfill the commandment (Leviticus 19:16), "You shall not stand idly at the spilling of the blood of your neighbor." But from the moment that many of the noted Torah scholars, including *HaRav HaGaon R. Moshe Nechemiah*, may his lamp illuminate, who was formerly the Rov of Chaslovitz, came together to make known their opinion that there was absolutely no binding prohibition for those who did not accept upon themselves the *cherem*, as was elucidated in the printed letters that were printed with my signature as well as with the signatures of the other undersigned rabbonim, the fire [of controversy] was almost nearly extinguished. . . . [The allegation that from the time of [R. Pines'] arrival in Yerushalayim he attached himself to vacuous individuals] is a lie without any basis. The truth is that from the time he came here, [R. Pines] attached himself primarily to G-d fearing, wise, and discerning men. . . . The allegation that he spread [his work] "Yaldie Ruchi" amongst the youth is also a lie. Even though the essence of his work is concealed from me and I didn't look deeply into it (this is because I don't have the requisite knowledge in philosophical jargon and methodology, as I am not accustomed to it,) nonetheless, it is clear to me that this work was not distributed in Yerushalayim. The extremists worked very hard until they managed to get hold of a copy and it is quite plausible that they, too, didn't understand what was written there. I have let my unequivocal opinion be known that if anyone has a problem with certain particulars of his work, they should directly point their questions to R. Yechiel Michel Pines, may his lamp illuminate. . . ." **Letter from HaRav HaGaon R. Shmuel Salant, Iyar 5642, printed in "HaTzafira", the 12th of Sivan 5642 (May 30, 1882)**

B.

מוכרח אנכי להגיד כי מאוד מאוד רע בעיני הסגנון אשר בחר בו לשפוך בוז וקלון על איש גדול מורם מעם ודגול מרבבות חכמי ישראל גם בתורתו וגם בתוך לבו. האמנם כי הרבה סבלתי ממנו, וסובל אני גם היום כי עוד לא חדל מלרדפני, ובפקודתו שוכרים עלי מלשינים וכותבי פלסתר. . . . בכ"ז נצטערתי מאוד בראותי כבודו ושמו מחולל במדה כזו. כי כל אשר מצאתני מידו לא עורה עיני, וחלילה לי לחשדו בצביעות רח"ל, ידעתי בו כי ידמה בנפשו לעשות כל מעשיו לשם שמים, ואך שוגגה יאמר לו, כי מרוב קנאה [לד'] טחו עיניו מראות. . . . ובראותנו כל אלה אין לנו אלא

להצטער בצערה של התורה, אבל חלילה לנו לשמוע בגידופי של ת"ח ונחשה! מכתב מרימ"פ לעתון
 "המליץ" י"ט סיון תרמ"ב [פטרברג שנה 18 גליון 20] (המעין מט:ב ע' 32-33)

"I am forced to relate how disgusting it was in my eyes the way [the author of the article] chose to pour his wrath, scorn and disgrace upon this great man who is elevated above any of the nation and is preeminent amongst the myriads of Jewish scholars, both in his knowledge of Torah and within [the depths of] his heart. I have endured much suffering from him, however, and continue to do so till this day, for he has not ceased from pursuing me and through his orders they are hiring slanderers and writers of libel. . . . Despite all of this, I am greatly pained to see his honor and name desecrated in such a manner, for I have not become blinded, regardless of all that I have suffered through him. G-d forbid that I would ever suspect him of hypocrisy, may Hashem spare us! I know that in his mind all of his actions are for the sake of Heaven. He, however, has made a mistake. Due to his passionate jealousy for Hashem's sake, his eyes have been covered over and cannot see. . . . Seeing all of this, we only have to feel the pain for the [honor of the Torah]. G-d forbid, however, for us to hear invectives against a Torah scholar and remain silent!" **Letter from R. Yechiel Michel Pines to "HaMeilitz", 19th of Sivan, 5642 (June 6. 1882)**

V. The "Heresy" of Rav Pines

A.

גם זאת באתי להעריך על אשר מצאתי במכתבך אשר תחשוב לחז"ל לחכמי המדינה אשר תקנותיהם וגזירותיהם שמו על דעת עצמן, ומצאת אשר טעו בזה (רח"ל), כאשר גזרת אשר כל דיני שביעית אי אפשר לעולם להתקיים בהם, ותמצא דברי החכם מיקעל האנגלי, שאומר אשר על פי הגדרים האלה לא היה העולם יכול להתקיים רק על ידי הגונבים את המכס (וגם זה הפך מדברי חז"ל שהם גינו מאד גונבי המכס במס' שמחות (פ"ב ה"ט) שאמרו עליהם שהם כמחללי שבתות ומגלי עריות ועובדי עבודה זרה). וצר לי מאד לראות איך מים הרעים ששתית בימי נעורייך בספרי החיצונים הרבים אשר קראת, באו בקרבך למרורות פתנים. מכתב מהרה"ג ר' דוד פרידמן לרימ"פ ט"ז שבט תרנ"ד (הובא בס' מרא ארעא דישראל, מנחם מענדיל גערליץ, ע' רס"ט)

"In addition, I have come to make you aware of what I found in your writings, in which you [seem] to view our Sages, of blessed memory, to being akin to worldly scholars (i.e. legislators) whose ordinances and decrees are based upon their own thinking, and, [therefore,] you [claim to have] discovered they were in error, [G-d forbid,] when they legislated all of the laws of the seventh year (Shemitta), [laws] whose adherence, [in your opinion] makes it impossible for the populace to survive. You found [support for your thesis] in the words of the English scholar Michael who stated that according to details of its regulations the only way to have fulfilled this law is by illegally avoiding taxes. [This, too, is contrary to the words of our Sages, of blessed memory, who were adamantly opposed to illegally avoiding taxes and equated those who do so (Meseches Simachos 2:9) to those who desecrate Shabbos, commit adultery or incest, and serve idols]. I am very pained to see how the evil waters that you drank in your youth, the many secular books that you read, turned within you into snake venom!" **Letter from HaRav HaGaon R. Dovid Friedman to R. Yechiel Michel Pines, 15th of Shevat, 5654 (Jan. 22, 1894)**

B.

[והלך רימ"פ] "בדרך הגאון המפורסם מוהר"ר מנשה אילייצער ז"ל, אשר היה חביב אצל הר"ש לוריא ז"ל [חותן רימ"פ] שהיה צדיק בדרכיו ורק דעתו [של הרב מנשה מאיליא] היתה חפשית באיזה מנהגים התלויים ביסודות המקובלים." ומוסיף הרמ"ג יפה שאף על פי שהוא עצמו אינו מסכים לדרך זו, "בכל זאת היה הרימ"פ תמיד בעיני יקר ותמים באשר הי' דרכו ישרה, שקד על התורה תמיד." (ומוסיף להאריך בשבחיו תורתו, מידותיו ויראתו,) "ובשגם לא הסכמתי עמו בדיעות פרטיות, והנהגותי מעודי בדרכי הגאוני' דוולאזיו אשר כל מנהג ישראל תורה ואסור להרהר ע"ז ברוח חפשי כל עוד איננו נגד הדינים, מ"מ לא סרתי מאהבת הרמ"פ הנ"ל מאז ומקדם, בראותי הנהגותיו הישרים." מכתב מהרב הגאון ר' מרדכי גימפל יפה להרה"ג ר' שמואל סלנט, כ"ב טבת תרמ"ב (הובא ב"המעין מט:ב ע' 27)

[R. Yechiel Michel Pines followed in] "the ways of the famed Gaon, *Moreinu V'Rabbainu* R. Menashe of Ilya, of blessed memory, who was very beloved by Rav Shmaryahu Luria, of blessed memory, [the father-in-law of R. Pines]. [R. Menashe] was saintly in his ways, but his attitude towards those customs which were based upon the principles of the Kabbalists was similar to that of the secularists." (Rav Yaffe added that he, himself, did not agree with that approach.) "Despite all of that, R. Yechiel Michel Pines was always held in my eyes to be honorable and pure, as his way was always upright and he was always diligently studying the Torah." (Rav Yaffe continued on to praise R. Pines' Torah insights, his character and his fear of G-d.) "Now even though I don't agree with him in certain particulars and I have always acted in accordance with the Gaonim of Volozhin, to whom every custom of Israel is considered to be part of the Torah and maintained that it is forbidden to view them critically in a secular light, as long as they don't conflict with the halacha, nonetheless, I have never veered from my love of R. Yechiel Michel Pines, seeing how his actions are so upright." **Letter from HaGaon R. Mordechai Gimpel Yaffe to HaRav HaGaon R. Shmuel Salant, 22nd of Teves, 5642 (January 13, 1882)**

C.

(1) . . . האומנם אין לכחד כי מלבד המגרעות הטבעיות המחויבות, ישנם, גם מגרעות מחודשות עוברות. ורבו מאד הצמחים שעלו בעור התיאולוגיה העברית בסבת הבצר ממנה לרחוץ מאבק ילדי הימים אשר התגבב עליה במשך ימי התלאות והמצוקות, ועצר בעד נדיפת הזיעה והיסודות המותריים. . . . כל המנהגים הטפלים שעברו סבותיהם, אם כי מצאו קץ למו באחד מספרי הוראה, ישארו בספר חקה מבלי האציל פעולתם על מהלך החיים והמחשבות; כי אין הספרות סבת לתכונת האומה ומצב השכלתה, אך להיפך. תכונת העם ומצב השכלתו הולידו את הספרות, ובתמורת מולידיה סר כחה מעליה ונפסק חיותה. . . . ועתה, מה לכם המתקנים כי תגורו מפני חמת זוחלי עפר והעטלפים המלעיגים ומהתלים באורה של החמה? מה תחרדו לדתנו, והיא אינה צריכה לאפטרופסות, כשכבר הגדילה! שפתה אתה והאמת עומדת על ימינה, ואם שבע תפול – וקמה. . . . ידעתי כי הקורא הנבון ישאלני: הלא סוף סוף תודה גם אתה, כי רבו מאד ההבלים והמנהגים הזרים שנקלטו בהדת, ואם אין צרופים מועיל, הלא גם לא יפסיד! ואם לא באנו אלא לקשט את דתנו למען לא תכלם להתראות קבל כל באי עולם דיינו? אך באמת שאלותיו אלה לא יצדקו, והנסיון ישיבהו במקומו: כי תשוקת התקונים והצרופים השליכה שלהבת המריבה במחנה ישראל, ותקש את לבות האורתודוכסים כברזל לבלתי הכנע מפני הזמן מאומה, בהיותם עוינים את כל חפצי התקונים. ונצבים כצר לעומת כל החדשות אף שאינן נוגעות מאומה אל הדת כ"א אל החיים. בין כה וכה הולך הזמן הלך ושטוף במרוצתו לבדו, ויעקר הרים וישרש אילנות ויעלה ויצוף את החיים ויעל עליו שרטון של שרליטנות והשחתת המוסר. כי כללו של דבר: האדם השולח ידו לשום משטר בהנהגת השגחה למרות מגמת פניה היא כשולח ידו לשום מעצר למרוצת הטבע, שלא לכד אשר לא ישיג חפצו כי גם ירבה פרעות וצלמות ושומר נפשו ואוהב שלו' ירחק מזה. ספר "מילדי רוחי" ר' יחיאל מיכל פינס עמ' 8-9

. . . It is true that one cannot deny that besides for the natural deleterious effect of time, there are new and passing defects [that have affected Judaism]. Many are the growths that have sprouted upon the fabric of Jewish theology which have been caused by our inability to wash away the dirt that has accumulated over time through the periods of continuing suffering and persecution and they have prevented the removal of the “perspiration” and the superfluous “fundamentals of faith”. . . . All of the insipid customs whose rationale is no longer relevant, even though they have found support in one of the halachic works, merely remain as something on the books, which has no effect upon real life nor upon [Jewish] thought. It is not what is written in books which determines the nature of the nation and the condition of its intellectual enlightenment, but, on the contrary, the nature of the people and the condition of its intellectual enlightenment give birth to its literature. The changes in these conditions are what causes a depletion of its strength and a cessation of its vitality. . . . And now, you who are ready to institute reforms, what are you afraid of? Are you afraid of “the poison of crawling things of the dust,” and the bats who ridicule you but are frightened from the light of the sun? What is it that frightens you about our religion? [Judaism] does not need any foster care, as it has already matured. Its speaking ability has grown together with it and its truth stands by its right side. If it has fallen seven times, - it will still arise again! (see Proverbs 24:16) . . . I know that an intelligent reader will ask me, “But still and all, you, yourself, admit that there are many nonsensical things and strange customs which have accumulated into the religion. Now even if [our attempt to] purify [Judaism] won’t meet with success, at least we won’t be causing any harm! Isn’t it worth the effort, even if all that we accomplish is to beautify our religion and thereby avoid embarrassment in front of the broader world? The truth is, however, that these questions are not justified. Experience has shown that the desire for instituting reforms and purification has only sparked a conflagration within the Jewish camp and has hardened the position of the “Orthodox” like iron, making them unwilling to make any concessions to the needs of the times, for they view as evil any desire for reformation. They are arranged in battle formation to fight any novel changes, even though [these changes] may have absolutely no bearing upon the religion but rather as a means to deal with the realities of life. In the meanwhile, time, like a stream, keeps on moving, uprooting mountains and trees in its wake and inundating the living, covering them up with the sand and sediment of charlatanism and the debasement of character. In summation: A person who attempts to impose a system upon the workings of Providence is like someone who attempts to hold back the flow of nature. Not only will he not achieve his goal but he will only increase disorder and the shadow of death. One who fears for his life and loves peace will distance himself from such an undertaking! **Sefer “Miyaldei Ruchi”, R. Yechiel Michel Pines pp. 8-9**

(2) ויען וביען כי קשה מאוד לשבור מנהג ישראל אפילו להקיל וראה כמה הטריח הרא"ש ליישב מנהג קולא בעשיית פרוזבל בזה"ז ועיי' טוח"מ סי' ס"ז . . . וכן מילי טובא אין למהר לחדש איסור ומכ"ש היתר כי מנהג ישראל תורה היא והכלל החדש אסור מן התורה בכל מקום והישן ומיושן משובח ממנו. שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן יט

Because it is so difficult to discontinue a custom within Israel, even when it is lenient, see the lengths the Rosh took to justify the lenient custom in regards to a Pruzbul in our days, see the Tur Choshen Mishpat Siman 67 . . . and similarly in regards to many things, one should not be hasty to introduce a prohibition, [where it is contrary to custom,] and most certainly not to introduce a leniency, for a *Minhag Yisrael* (a Jewish custom) is Torah. The general rule is that *Chadash* (a new practice which is contrary to the long standing custom) is forbidden by the Torah in all circumstances and that which is aged is superior to the new. **Teshuvos Chasam Sofer, Vol. II (Yoreh Deah) Siman 19**

(3) . . . והנה חלקי אמרה נפשי דאין ספק שזה האיש חייב חרם נדוי ושמטתא שם מיתה דאפילו צורבא מרבנן דסנויה שומעניה משמתנין ליה כדאיתא פרק אלו מגלחין ופירש הרא"ש לשם דהיינו כגון שמתעסק בספרי מינות וכך פסק ביורה דיעה וכל שכן המלעיג על דברי חכמים ומדבר דופי על חכמת הקבלה שהוא מקור התורה ועיקרה וכולה יראת שמים דפשיטא דחייב נידוי דאין לך מזלזל בד"ת דחייב נידוי גדול מזה ועוד דהלא נמשך אחר הפילוסופיא היא המינות בעצמה ואשה הזרה שהזהיר עליה שלמה כמ"ש הר"מ גבאי בספר מראות אלקים ולא זו בלבד אלא ממשיך אליו גם אחרים ועובר על לאו לפני עיור לא תתן מכשול דחייב נדוי ומאחר דמשליך חכמת הקבלה ודברי רז"ל המקובלי' אחרי גיוו ראוי להחמיר עליו ביתר עוז להחרימו בכל החומרות החרם מכל מה שהפה יוכל לדבר וזה אין צריך פנים: שו"ת ב"ח (ישנות) סימן ה

. . . Behold this is my position: There is no doubt in my mind that such a person should be put into *cherem*, *nidui*, *shamta-sham missa* (excommunication, ban, a curse of death), for we impose such a ban even upon a Torah scholar who has an immoral reputation, as is stated in [*Mo'ed Katan*] *Perek Elu Megalchim* (17a) and according to the Rosh it refers to one who is involved in the study of the works of heretics, and so has it been decided in *Yoreh Deah* (334:42). Most certainly this applies to someone who scorns the words of the Sages and speaks disparagingly regarding the wisdom of Kabbalah, which is the source of the Torah and its very essence and is entirely filled with the fear of G-d. It is obvious that such a person should be placed in *nidui* (a ban). Most certainly this is the case as this person is drawn to philosophy, which is heresy in itself. This is the "strange woman" regarding which king Solomon forewarned us (Proverbs 7:5), as R. M. Gabai has explained in "*Sefer Maros Elokim*". Not only that, but this person has attracted others [to his way of thinking] and has thereby violated the prohibition (Leviticus 19:14) "You shall not place a stumbling block before the blind," for which [that alone] he is to be condemned to *nidui* (*Yoreh Deah* 334:17). Since he has disparaged the wisdom of Kabbalah and the words of our Teachers, of blessed memory, it is befitting to be particularly stringent with him and to impose upon him a *cherem* with all of its complete stringencies. This is obvious.

Teshuvot HaBach Siman 5

D.

. . . מצות תלמוד תורה נעלה מאוד ושקולה כנגד כל המצות. וחכמינו ז"ל שנו לנו את טעמה באמרו: "תלמוד גדול שמביא לידי מעשה", "והמאור שבה מחזיר למוטב". הדברים האלה נעלים ומושכלים מאוד ולא כל אדם יבינם על אמיתתם. הסגולות הללו שמנו רבותינו בתלמוד תורה אינן מתיחסות בדרך ישר לתלמוד ההלכות וידיעת פרטיהן. המאור שבתורה הוא הרוח הנעלה של קדושת המחשבה, קדושת המעשים, וקדושת המדות השולטת ביסודותיה. – ולא ידיעת ההלכות מביאה לידי מעשה אך העסק והשגיה בדברים מושכלים שאינם נקנים אלא בקדושת הלב ובבינת הלב. וההשכלות והיגיעה בדרישת אור האמת היא היא המעדנת את הנפש ועושה את האדם בן חורין מיצר הרע. כי טבע נטוע הוא בנפש האדם לאהבה את הדבר שהוא שוגה בו, וכן מלאכה על בעליה. כפי שענינו ראו באמת, אשר העסק בתורה הוא שעמד לאבותינו בצוק העתים ובתמורת הזמנים לבלי נכחד חלילה מעל פני האדמה והוא שהחיה רוחנו ונתן לנו כח וחיל לשאת ולסבול כל יד עמל ותלאה וגם בימי הטובה תועלתו רבה מאוד, במנעו את לבבנו לסור מאחרי ד' ולהתרפה בשמירת המצות, . . .

ספר "מילדי רוחי" ר' יחיאל מיכל פינס עמ' 59

. . . The mitzva of studying Torah is very exalted and is equal to all of the other mitzvos combined. Our Sages, of blessed memory, taught us the reason through their statements, "Great is the study of Torah for it leads to its fulfillment," and "The light energy contained within Torah has the power to bring a person back to an improved state." These are lofty and very sensible words, but not everyone can fully understand them. The special qualities which our Teachers attributed to the study of Torah cannot be attained by merely studying its laws and knowing its particulars. The light energy of the Torah is the

eminent spirit of the sanctity of thought, the sanctity of deeds, and the sanctity of character traits which dominate [the Torah's] very foundations. - Not the knowledge of the laws [per se] brings to its fulfillment but rather the involvement and intellectual immersion which are only acquired with the sanctity of the heart and with the understanding of the heart. The intellectual enlightenment and the toil that goes in to searching for the truth is what gives delight to the soul and grants a person freedom from the evil inclination. It is a law of nature that a person loves the cause for which he becomes totally immersed. This is the reason that one's particular profession finds favor in his eyes. Our eyes have truly witnessed that the involvement of Torah study is what has protected our forefathers during their periods of hardship and [violently] changing times, enabling them to survive. This is what continues to revive our spirits and gave us the strength and courage to bear the burdens [of life] through all of the evil and suffering that we have experienced. It had also served us as well in the good times, for it prevents our hearts from straying away from Hashem and from weakening our resolve to keep His mitzvos. . . .
Sefer "Miyaldei Ruchi", R. Yechiel Michel Pines p. 59

E.

צאו וראו באזנינו האורטודוכסים באשכנז, גם המה לא מצאו דרך אחרת להשיב את נדחי הדת, אם לא בתתם חשבון גם לצרכי החיים. הרב הצדיק הגדול רפאל שמשון הירש בבואו לפראנקפורט לעבוד עבודת הקדש בקהל יראי ד' – זאת היתה ראשית עבודתו, לכוונן בתי חנוך מאד נעלים על כל בתי הספר שבעיר הגדולה הזאת, ובהשתדלותו נבנה בית טבילה מהודרה מאד בפאר ויופי עם כל ההכנות הדרושות. ובאמת עלתה בידו על ידי שתי התקנות הללו להשיב רבים מעון ולהפיץ יראת ד' ושמירת חקיו במקום השמם הזה. מעתה הוגיעו בעצמם: אם הדרך הזו מועיל לחבוש הצולעת ולהשיב הנדחה קל וחומר שיש בכחו לשמור על צאן קדשים לבלי המעדנה הקרסוליהן ולבלי יתעו מני דרך. סיום ספר "מילדי רוחי" ר' יחיאל מיכל פינס עמ' 86

Go take a look at our Orthodox brethren in Germany. They, too, have found out that the only way to bring back those who have given up on religion was to take into account the [practical] needs of life. The first steps that the *Rav*, the great *Tzaddik*, R. Shamshan Raphael Hirsch, took as soon as he came to Frankfort to serve as the *Rav* (lit. the holy service) of the G-d fearing [members of the community,] was to make sure that the [physical beauty of] their educational institutions would be superior to any of the schools in that great city and to make sure that the community built an elegant Mikveh, a magnificent and beautiful structure that contained all the necessary accoutrements. The truth is that through these two steps he was able to effect the return of many Jews from their sinful ways and to spread the fear of G-d and the keeping of His statutes in that [erstwhile] desolate place. Now let us give this some serious thought: If such an approach was able to heal the lame and bring about the return of the forlorn, most certainly it has within its power to preserve this holy flock that they not slip nor wander from the right path. **The concluding statement of R. Yechiel Michel Pines' work, "Miyaldei Ruchi", p. 86**

F.

כבדתיו בלבי מפני שהוא גדול בתורה, חכם לב באמת ואיננו מחובשי בית המדרש אלא מאנשי עולם המעשה, איש שאיני יכול לבטלהו בלבי. כל כתבי ליליינבלום ב' עמ' 326

I honored him (R. Pines) in my heart, for he is a giant in Torah learning, one who truly possesses a wise heart and is not from those who are confined to the *Bais Medrash* (Study Hall) but is a person of the real world, a person who I can't dismiss in my heart. **The Collected Writings of Moshe Leib Lilienblum, p. 326**